

(1738-1767), Jan Jakub Zamoyski (1716-1790), Andrzej Zamoyski (1717-1792), Aleksander August Zamoyski (1770-1800), Stanisław Kostka Zamoyski (1775-1856), Konstanty Zamoyski (1799-1866), Tomasz Franciszek Zamoyski (1832-1889) i Maurycy Klemens Zamoyski (1871-1939).

W 2 poł. XVIII wieku działał w Sulmicach browar, którego tradycje były dosyć odległe⁵⁶⁹. Spis z 1827 roku notował wieś w powiecie zamojskim i parafii Stabrów (unickiej). Liczyła wówczas 32 domy i 233 mieszkańców⁵⁷⁰. Pod koniec XIX wieku istniał w Sulmicach folwark, cerkiew parafialna i szkoła początkowa. Wówczas były tu 2 domy dworskie, 28 włościańskich oraz 363 mieszkańców (w tym 27 katolików). Powierzchnia folwarku wynosiła 452 morgi gruntów, a do mieszkańców wsi należało 751 mórg ziemi⁵⁷¹. W wyniku uwłaszczenia z 1864 roku chłopci uzyskali ziemię, a także przydzielono im wspólne użytki z dworem (serwituty). W 1880 roku miał miejsce groźny spór serwitutowy chłopów wsi Krasne, Monastyrzek, Sulmice i Zabytów⁵⁷². Źródła nie podają jednak szczegółów tego wystąpienia. W wyniku uwłaszczenia chłopów dobra ordynackie znacznie się zmniejszyły. Podczas I wojny światowej młyn ordynacki doznał znacznych strat, które oceniono na 21 751 rubli⁵⁷³.

Według spisu z 1921 roku w Sulmicach było 67 domów i 440 mieszkańców, w tym 6 Żydów i 3 Ukraińców⁵⁷⁴. W 1921 roku tutejszy folwark ordynacki dzierżawił Jan Stańczyk, a 1929 roku Józef Wodyk posiadał w Sulmicach Nowych 82 hektary gruntów. Był tu wówczas młyn parowy J. Kołodzieja⁵⁷⁵.

Podczas okupacji niemieckiej miało miejsce we wsi kilka dramatycznych wydarzeń. **Pod koniec listopada 1942 roku ze wsi wysiedlono Polaków**⁵⁷⁶, a nasiedlono koloni-

stów niemieckich. W końcu marca 1944 roku przybyło do Sulmic około 22 rodzin „Deutschstämmigów” uciekających przed ewakuacją. Zostali tam rozlokowani, a częściowo przyjęci do pracy konspiracyjnej. Chodzili z miejscowymi na wartę z bronią, a nawet brali udział w akcjach rekwizycyjnych. Kilku z nich bardziej niebezpiecznych zostało zabitych. Kilka rodzin po krótkim pobycie wyjechało do powiatu krasnostawskiego, około 6 rodzin pozostało we wsi, a dalszych 10 rodzin wróciło do punktu niemieckiego w Skierbieszowie. Prawdopodobnie oni złożyli donos o arsenałach broni w Sulmicach lub dokonał tego miejscowy szpicel Kiryłko⁵⁷⁷. 1 czerwca 1944 roku między godziną 1 a 2 w nocy około 100 żandarmów niemieckich i „Czarnych” okrążyło wieś i o godz. 3 ostrzelali zabudowania z karabinów maszynowych, a następnie rozpoczęli przeszukiwanie pobliskich pól i domów. Kilka osób, które zdecydowały się na ucieczkę, zostało zabitych, a około 22 aresztowano według przygotowanej wcześniej listy zawierającej około 60 nazwisk. Aresztowanych odstawiono do Skierbieszowa, a stamtąd prawdopodobnie do Zamościa. Odjeżdżając, żandarmi nakazali złożyć 5 czerwca o godz. 10 rano 60 sztuk kb oraz 1 pistolet maszynowy, które podobno mieli posiadać mieszkańcy⁵⁷⁸.

Tradycje szkolne we wsi sięgają 4 ćwierci XIX wieku. W 1891 roku uczył tutaj Stanisław Andrzejewicz⁵⁷⁹. W latach 1903-1904 roku uczył tutaj Jan Branicki⁵⁸⁰, a w latach 1908-1914 Aleksander Stepanow⁵⁸¹. Na fali strajków w Królestwie Polskim w latach 1905-1907 doszło także 26 lutego 1906 roku do strajku szkolnego w placówce sulmickiej⁵⁸². W okresie międzywojennym istniała we wsi nadal szkoła 1-klasowa, gdzie uczył Wacław Grzywacz. W 1938 roku rozpoczęto budowę

⁵⁶⁹ R. Orłowski, Położenie i walka klasowa..., s. 83.

⁵⁷⁰ Tabella ..., t. II, s. 210.

⁵⁷¹ SGK, wypisy, s. 369.

⁵⁷² J. Jachymek, A. Kopruckowniak, J. Marszałek, Ruch ludowy na Zamojszczyźnie, Warszawa 1980, s. 31.

⁵⁷³ M. Kozaczka, Ordynacja Zamojska 1919-1945, Lublin 2003, s. 140.

⁵⁷⁴ Skorowidz..., t. IV, s. 126.

⁵⁷⁵ M. Kozaczka, Ordynacja Zamojska..., s. 64; Ks. Adr. 1929, s. 595.

⁵⁷⁶ Z. Mańkowski, Między Wisłą a Bugiem. Studium

o polityce okupanta i postawach społeczeństwa, Lublin 1982, s. 270.

⁵⁷⁷ Kiryłko został zdemaskowany i rozstrzelany.

⁵⁷⁸ A. Glińska, Zamojszczyzna w okresie okupacji..., s. 266.

⁵⁷⁹ Pamiątna książka..., na 1891 god, s. 194.

⁵⁸⁰ Pamiątna książka..., na 1903, s. 188;..., na 1904 god, s. 230.

⁵⁸¹ Pamiątna książka..., na 1908 god, s. 158; Chełmska Gubernia 1914 r., s. 238.

⁵⁸² A. Kopruckowniak, Ruchy rewolucyjne na wsi lubelskiej w latach 1905-1907, Lublin 1967, s. 131.

ERRATA (10.05.2019) - wg pana ADAMA SULMICKIEGO informacja podana za Z. Mańkowskim JEST BŁĘDNA, a WIEŚ SULMICE NIE ZOSTAŁA WYSIEDLONA. „Do dzisiaj żyją w Sulmicach ludzie co mogą to potwierdzić. Wysziedlenia w tym rejonie miały miejsce do rzeki Wolica”.